

Virulj Buda-Pest

A SZABADSÁG TÉR jó néhány monumentális épületének környezetében vajon hány ember figyel fel arra a szerény külsejű „díszkút”-ra, amelynek homlokzatán egy bronzdombormű felett ez az egyetlen szó olvasható: „Virulj!” A bronzdombormű — Telcs Ede szobrászművész alkotása — faültetési jelenetet ábrázol a reformkor idejéből: azt a pillanatot örökíti meg, midőn gondos kezek megöntözik az elültetett facsemetét. A jelenetről — azt is mondhatnánk: történeti pillanatról — magyarázatot ad az 1930-ban felállított díszkút falának hátoldalán olvasható idézet, a „Jelenkor” egykori lap 1846. évi márciusi számából: „Míg Széchenyi gróf fáradoz a nagy kezdet valóstítása körül, az alatt neje Pesten első fáját ülteti be a köz-sétátérnek, melynek alapítója ugyanazon dicséretes magyar, tett és szó embere.” Megtudjuk a feliratról, hogy midőn 1846. március 3-án Széchenyi felesége a facsemetét a szó kíséretében: „Virulj” a földbe ültette, „mozsárdurrogások rázták meg a levegőt, s hangos népöröm kiáltozás zendült meg.”

Lehet, hogy a mai ember szemében kissé romantikusnak hangzik mindez, tanulsága azonban különösen megnőtt az elmúlt százhuszonöt év alatt. A magyar főváros kialakulásáért és fejlesztéséért olyan sokat fáradozott Széchenyi az 1834—37. közti években írt „Pesti por és sár” című munkájában, mely azonban már csak posztumusz könyveként jelent meg 1866-ban, előszere-ttel foglalkozott Buda-Pestnek — először ő használta így a főváros nevét — „porából, homokából, piszkából való kitisztításával”, hogyan kell az egészséges életmódot biztosító házakat építeni, s a hazai vidéket és természetet nem tönkretenni, hanem megszépíteni. Széchenyi a pesti levegő szennyezettsége elleni küzdelemben főleg a homok okozta bajokat szerette volna orvosolni, az örökös porfelhőktől megtisztítani a levegőt. Ezért javasolt elsősorban fákat ültetni. Anglia példájára hivatkozott: mennyire emelkedett Anglia természeti szépségeiben, mióta a fatüzelés helyett a kőszént használja fűtésre a lakásokban és az erőművekben is, s „hol a kinőtt egészséges vén fát ereklve gyanánt tekintik”. Vallja, hogy „Magyarország legtöbb részeiben élő fát kivágni, legyen fiatal, legyen vén, valódi gyilkolás, s oly tett, mely a köz neheztelés legszigorúbb bélyegét érdemli”.

A LEVEGŐ PORMENTESÍTÉSE-T remélte Széchenyi a fővárosban tervezett és végrehajtott faültetésektől, inkább ösztönösen, mintsem tudományos megalapozottsággal gondolva arra, hogy minden egyes kilombosodott fa valószínűleg egy-egy oxigéntermelő „üzem”. De azt Széchenyi sem sejtette meg, hogy egy évszázaddal később a hovatovább kétféle lakosú fővárosban a technikai civilizáció okozta urbanizációs ártalmak miatt már-már fojtogatóvá válik a füsttel, porral, korommal telítődött levegő és a járművekből kipufogó gázok okozta levegőszennyező-

dés. Az ipar nagyarányú fejlődésével a világ valamennyi nagyvárosára jellemző levegőszennyeződés ma már időnként elviselhetetlenül magas fokú fővárosunkban is, s mindinkább élesen veti fel egyik legnagyobb közellenségünk, a rossz levegő elleni, egyre sürgetőbbé váló küzdelem problémáit, a levegő tisztasága érdekében hozott rendeletek, határozatok, műszaki intézkedések hatékonnyá válását.

A SZENNYEZETT LEVEGŐ elleni védekezés egyik következménye ma már az is: szinte tömegmozgalommá vált, hogy az emberek szabad idejük egy részét — akár napközben, akár hétvégen — minél többször akarják a könnyen elérhető zöldövezetben tölteni, üdülés, pihenés felfrissülés végett. Fővárosunk sok tekintetben szerencsés helyzetben van ilyen szempontból, elsősorban a budai erdős hegyek, de a közeli Duná-kanyar erdői miatt is — ezekből az erdőkből alakult ki az országban az első, közjóléti célt szolgáló erdőgazdaság, a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság —, akár a gödöllői erdőségek miatt.

Nemrégiben több alkalommal is részt vettünk olyan tanácskozáson, amelyen ezt a kérdéskomplexumot sokoldalúan megvitatták. Különösen kiemelt jelentőségű volt a Hazafias Népfront Országos Tanácsának székházában minap megtartott tanácskozás. Ezen a tanácskozáson a Budapest környéki kiránduló- és üdülőterületek fejlesztésével foglalkozva olyan határozatot hoztak, hogy szükséges az általános rendezési tervvel és az agglomeráció tervével összhangban részletes fejlesztési terv kidolgozása, s a különféle szerteágazó, sokszor párhuzamos terveknek összehangolása elsősorban a terület gazdáinak, a tanácsoknak koordinációs feladata kell hogy legyen.

A tanácskozáson visszatérő ismétlődéssel hangzott el az a panasz, hogy az üdültetési célra kifarcellázott telkeken a fák százeit vágják ki a parcellatulajdonosok, mert sokan mezőgazdasági — konyhakertészeti — célra akarják felhasználni az üdülési céllal vásárolt telket, nem gondolva arra, hogy ezzel a beavatkozással megrontják a táj természetességét. Ugyanakkor figyelemre méltó szavakat hallottunk arról is: a főváros területén a városrendezéssel foglalkozó tervező mérnököknek néha milyen küzdelmet kell folytatniuk, hogy egy-egy fát megmentsenek a kivágástól az építkezési területen. Aki részt vett ilyen tanácskozáson, tudja, szinte könyörgéssel kell felhívni embertársaink figyelmét arra, hogy a lehetőség szerint minden körülmények között mentsék meg a fák életét, ne vágjanak ki feleslegesen fát. Mert a levegő szennyezettsége elleni küzdelemben minden egyes fa növényzetével értékes segítő társunk lehet, s ma még inkább igaz, mint Széchenyi idejében volt: „élő fát kivágni, legyen fiatal, legyen vén, valódi gyilkolás, s oly tett, mely a köz neheztelés legszigorúbb bélyegét érdemli”.

Környei Elek